

Hamnarnas roll och skyldigheter förändras i marknadsregleringen

Ändringar i spårtrafiklagen trädde i kraft den 1 februari 2021

Före ändringarna i spårtrafiklagen räknades spåranläggningar i kusthamnarna i marknadsregleringen som en del av bannätet och omfattades därmed av spårtrafiklagens föreskrifter om förvaltning och prissättning av bannätet.

I och med ändringarna i spårtrafiklagen förändrades hamnarnas roll i järnvägsmarknadsregleringen. Framöver är kust- och inlandshamnarna anläggningar för tjänster enligt marknadsregleringen, om tjänster kring järnvägstrafik tillhandahålls i hamnen.

Bestämmelserna om anläggningar för tjänster ersätter bestämmelserna om bannätet

På spårplanläggningar i hamnar tillämpas efter lagens ikraftträdande bestämmelserna i spårtrafiklagens 18 kapitel om tjänster och avgifter för dem samt annan direkt tillämplig EU-lagstiftning om anläggningar för tjänster. Med EU-lagstiftning avses här i synnerhet kommissionens genomförandeförordning om tillträde till anläggningar för tjänster och järnvägsrelaterade tjänster (EU) 2017/2177, nedan förordningen om anläggningar för tjänster.

På spårplanläggningar i hamnar tillämpas framöver inte lagens 16 kapitel om bannätsförvaltares oberoende och ordnande av bannätsförvaltares uppgifter, dess 17 kapitel om utnyttjande av bannätet samt bankapacitet eller dess 19 kapitel om avgifter för användning av bannät, och inte heller 132 § 1 momentet.

Detta brev gäller endast förändringar i marknadsregleringen. Bestämmelserna om anläggningar för tjänster ställer bland annat följande krav på hamnarna:

En anläggningsbeskrivning ersätter beskrivningen av bannätet

Hamnar som fungerar som anläggningar för tjänster ska framöver upprätta en anläggningsbeskrivning och publicera den på sin webbplats, samt ge bannätsförvaltaren en länk att inkludera i beskrivningen av bannätet. Alternativt kan hamnarna ge bannätsförvaltaren publiceringsklara uppgifter om ärendet att inkludera i beskrivningen av bannätet. Med en anläggningsbeskrivning avses enligt artikel 3.3 i förordningen om anläggningar för tjänster ett dokument med detaljerad information som är nödvändig för tillträde till anläggningar för tjänster och järnvägsrelaterade tjänster. Minimikraven på innehållet i anläggningsbeskrivningen anges i artikel 4.2 i förordningen om anläggningar för tjänster.

Efter att ändringarna i spårtrafiklagen trätt i kraft ska kust- och inlandshamnarna publicera en anläggningsbeskrivning eller skicka motsvarande uppgifter till bannätsförvaltaren så snabbt som möjligt. Ingen övergångstid för publicering av anläggningsbeskrivningen fastställs i lagen. Publiceringen av anläggningsbeskrivningen regleras i artikel 5 i förordningen om anläggningar för tjänster.

Samarbete mellan olika aktörer inom anläggningen för tjänster

I en hamn kan det utöver hamninnehavaren finnas flera olika förvaltare av anläggningen för tjänster, som förvaltar exempelvis godstrafikterminaler. I artikel 5 i förordningen om anläggningar för tjänster stadgas att om en anläggning för tjänster drivs av fler än en aktör, ska de göra sina anläggningsbeskrivningar tillgängliga på

ett ställe, eller i sina anläggningsbeskrivningar ange alla aktörer som ansvarar för att fatta beslut om ansökningar om tillträde till anläggningen eller de järnvägsrelaterade tjänster som tillhandahålls i samma anläggning. Det kunde vara naturligt att hamninnehavaren tar på sig en koordinerande roll i publiceringen av anläggningsuppgifter för hamnen. Det bör också noteras att varje förvaltare av en anläggning för tjänster ansvarar för att uppgifterna om den egna anläggningen för tjänster är aktuella, även om uppgifterna om anläggningarna för tjänster publiceras centralt.

Hur bestämmelserna om anläggningar för tjänster påverkar prissättningen av användning av spåranläggningar i hamnar

Ändringarna i lagen ger hamnarna möjlighet till en flexiblare prissättning av användning av spåranläggningarna i hamnarna jämfört med om de omfattades av regleringen av prissättningen av bannätet. Före förändringen tillät lagen endast uttag av en banavgift, medan de kostnader som anknyter till banan i hamnarna enligt regleringsorganets uppfattning i praktiken vanligen har inkluderats i godsavgiften. I prissättningen för anläggningar för tjänster har hamninnehavaren nu rätt att ta ut en avgift för användningen av banan så att ersättningen inte överskrider de kostnader som orsakas med tillägg för en rimlig vinst. På så sätt kan avgiften för användning av anläggningen för tjänster mer flexibelt slås ihop med godsavgiften, så länge kostnaderna för banan bokförs.

Regleringsorganet övervakar anläggningsbeskrivningarna och prissättningen

Även efter ändringen av lagen ska regleringsorganet för järnvägssektorn säkerställa att de tjänster som tillhandahålls för aktörer inom järnvägssektorn och prissättningen av dem inte är diskriminerande och motsvarar de uppställda kraven. Regleringsorganet övervakar publiceringen av anläggningsbeskrivningar och beskrivningarnas innehåll. Lagstiftningen förutsätter inte en likadan årsrytm i övervakningen av anläggningsbeskrivningarna som i övervakningen av bannätsbeskrivningarna. Förvaltarna av en anläggning för tjänster ansvarar för att de publicerade anläggningsbeskrivningarna uppdateras vid behov, så att uppgifterna i dem är aktuella.